

Pauli Kiuru kok ym.

Kirjallinen kysymys lääkärihelikopteritoiminnan toiminnallisista ja taloudellisista riskeistä valtiolle

Eduskunnan puhemiehelle

Helikopterihankintojen vastaavan FinnHEMS Oy:n uusi hallitus järjestäytyi 9.4.2020.

Suomen Kuvalehden haastattelussa (SK 16.4.2020) sosiaali- ja terveysministeriön edustaja kertoi, että yhtiön uuden hallituksen tärkein tehtävä on helikopterien hankinta. Artikkelin mukaan hallitukselle annetaan operatiivista valtaa toteuttaa helikopterihankinta.

Helikopterihankintojen mittakaava on noin 100 miljoonaa euroa ilman elinkaarikustannuksia. Helikopteriliiketoiminta on riskialtista. Mahdolliset kustannusylitykset tulevat FinnHEMS:n ja viimekädessä omistajan eli Suomen valtion vastuulle. Kysymys on valtavasta päätöksestä, jota ei ole toistaiseksi avoimesti avattu tarkoilla kustannuslaskelmilla.

Suomen Kuvalehden artikkelin mukaan valtio takaisi helikopterihankintaa varten tarvittavan lainan. Valtiontalouden tarkastusvirasto (K 20/2019 vp) on kiinnittänyt huomiota valtiontakausten kasvavaan riskiin. Kertomuksessaan tarkastusvirasto muistuttaa: "Julkisen sektorin takausten määrä suhteessa BKT:hen on Suomessa noussut EU:n kärkeen, ja valtiontakausten määrä on jatkanut nopeaa kasvuaan."

Valtiontakausten ja -takuiden voimassa oleva määrä oli vuoden 2018 lopussa 57 miljardia euroa. (Valtiovarainministeriön julkaisu 2019:5). Valtiovarainministeriön mielestä "velkaantumiseen ja ehdollisten vastuiden kasvuun ja niiden riskienhallintaan tulisikin kiinnittää erityistä huomiota". Kuin koronavirusta enteillen ministeriö muistuttaa valtion taloudellisen liikkumatilan rajallisuudesta mahdollisessa makrotalouden häiriötilanteessa.

Koronakriisi vaikuttaa myös ilmailuteollisuuteen ja sen alihankintaketjuihin. Helikopterihankintaa ollaan tekemässä äärimmäisen kireällä aikataululla. Uuden operaattorin tulisi aloittaa toimintansa hankittavalla kalustolla jo tammikuussa 2022. Ylioptimistinen ja paineistettu aikataulu nostaa riskejä entisestään. Tästä ovat tuoreena esimerkkinä koronakriisin aikana tehtyjen suojavälinehankintojen epäonnistumiset. Helikopterihankinnan vaativuus on maskihankintoihin verrattuna lisäksi aivan eri vaikeusasteella.

STM:n helikopteriasiaa pohtinut työryhmä suositteli jo 2018, että päätös oman lentoyhtiön perustamisesta pitäisi tehdä vuoden 2018 loppuun mennessä, koska hanke on haastava. Asiassa ollaan siten myöhässä jo ilman koronan vaikutustakin.

Kirjallinen kysymys KK 291/2020 vp

Suomen Kuvalehden artikkelissa ministeriön edustaja piti mahdollisena suoraankintaa ilmeisesti liian kireäksi ajautuneesta aikataulusta johtuen. Lisäksi pohdittiin käytettyjen koptereiden hankkimista. Tällaiseen poikkeukselliseen hankintaan liittyisi merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia riskejä. Hankinnat voivat olla hankintalain valossa kiistanalaisia eikä kalusto olisi toiminnallisesti optimaalista. Pahimmillaan potilasturvallisuus voi vaarantua. Nykyisten kilpailutettujen helikopterioperaattoreiden toimintavarmuus on ollut 99,75 %, ja STM on todennut lentotoiminnan olevan maailman huippuluokkaa.

Joulukuussa 2019 valmistui sosiaali- ja terveysministeriön tilaama selvitys lääkärihelikopteritoiminnasta ensihoidossa. Selvityshenkilön Jyri Liljan suositus oli, että laatu-, kustannus- ja toimitusvarmuusnäkökulmista johtuen valtion omista helikopteristoista pitäisi luopua. Lisäksi hän totesi, että aikataulujen ja toiminnan keskeytymisriskin vuoksi helikopterilentotoiminnan kilpailuttaminen tulisi aloittaa välittömästi.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Milloin ja kenen toimesta on tehty omistajaohjauspäätös, että valtio perustaa oman helikopterilentoyhtiön, joka myös operoi itse omilla lentäjillään ja helikoptereillaan,

onko perusteltua lisätä valtion takausvastuita tilanteessa, jossa sekä Valtiontalouden tarkastusvirasto että valtiovarainministeriö varoittavat kasvavista takausriskeistä,

kuinka suuriksi arvioidaan suoraankintaan liittyvät oikeudelliset ja taloudelliset riskit,

kuinka korkeat valtion uuden helikopterilentoyhtiön vuosikustannukset olisivat 2022 alkaen ja miten se vertautuu nykyisiin kilpailutettuihin kustannuksiin ja

kuka kantaa vastuun, mikäli SMT:n virkamiehen kuvaama poikkeuksellinen suunnitelma epäonnistuu ja lääkärihelikopteritoiminnan kustannukset, laatu ja toimintavarmuus eivät vastaa odotettua?

Helsingissä 17.4.2020

Pauli Kiuru kok
Mia Laiho kok